

O anarhističkom moralu

Randolfu Velli

Errico Malatesta

1924.

U borbi protiv suparnika možda je prirodno skakati iz jednoga ekstrema u drugi, opovrgavati jednu zabludu drugom, oprečnom zabludom ili negirati čak i ono istinito i ispravno kojeg obično ima u svakoj zabludi. Ipak, takve su mentalne navike svakako štetne.

Znanost o čovjekovu odnošenju spram drugih ljudi zove se *Moral* i ona predstavlja zbroj propisa za koje se u nekoj epohi, zemlji, klasi, školi ili partiji smatra da vode prema najvećemu dobru zajednice i pojedinaca. Naravno, kad su uvjeti života, razina civilizacije, interesi i težnje naroda, klasa ili pojedinaca različiti, različit je i moral koji oni prihvaćaju te ono što jedni smatraju dobrim i moralnim, drugi mogu smatrati lošim i nemoralnim.

Ipak, bilo to ovaj i onaj moral, neki moral posjeduju svi, jer ne postoji i nije spoznatljiv čovjek koji bi bio indiferentan prema načinu na koji se drugi odnose prema njemu.

Kao i svi ostali, i anarhisti imaju svoj moral: ne imati ga značilo bi ne imati bilo kakav kriterij za razabiranje dobra od zla, ponašati se nekoherentno i nesvjesno te pasivno i indiferentno prihvaćati sve što drugi čine. To bi bilo apsurdno pogotovo za anarhiste koji se bore i žrtvuju jer se ne znaju i ne žele prilagoditi društvenome sustavu koji je uzrok nepravdi i patnji, ni moralu koji tendira opravdavati i reproducirati taj sustav. Anarhistički je moral superioran svima ostalima jer se temelji na poštivanju slobode i na želji za dobrobiti svih te se ne može nazvati nikako drugačije do li moralom.

Neki drugovi smatraju da su te stvari, koje su za mene toliko temeljne i očigledne, *predrasude i nadiđene starudije*. Budući da su razne vrste morala koje dominiraju u svijetu, čak i ako njihovu jezgru čine propisi nužni za ikakav društveni suživot, prilagođene posebnim interesima vladajućih te licemjerno propovijedaju opće dobro ne bi li držale mase u stanju dobrovoljnoga ropstva, ti su se drugovi hrabro proglasili *amoralnima*, odnosno bez morala.

Iz toga ne možemo mnogo toga izvući: prema njima društvo i okolina odgovorni su za sve, pa bismo kao anarhisti trebali prihvatiti svaku osobu koja se proglašava amoralnom ma kako da se ona ponašala. Ali onda ih možemo upitati: čak i špijune?, pa će oni reći *ne* i izraziti prezir prema jadniku koji za novac izdaje i prodaje vlastitoga druga. Čak i plaćene ubojice? Čak i zlostavljачe žena i djece? Čak i one koji misle samo na sebe i vlastitu korist, ne mare za zlo koje nanose drugima te su uvijek spremni stati na stranu pobjednika kako bi iskorištavali i tlačili pobijedene? Na svako od tih pitanja čuje se samo odlučno *ne*, pa tako preko ove ili one iznimke dolazite do zaključka da su ti amoralisti, koji se poput orlova uzdižu iznad dobra i zla, zapravo ljudi sa zemlje poput nas koji imaju kriterije za prosudbu, odnosno moral, jednake onima koje imamo i mi.

Ostavimo po strani estetiku i retoriku koje, kad se prakticiraju na način na koji to mnogi čine, postaju zlo koje prvo zamuti riječi a zatim i mozak. Budimo razumni.

Anarhistički moral danas može biti samo težnja i ideal.

Danas nitko ne može zaista živjeti kao anarhist.

Ni oni koji iskorištavaju ni iskorištavani – a ipak nas sve iskorištavaju gospodar, poreznik, država i, premda ne hoteći i da toga nismo svjesni, mi iskorištavamo one koji su u položaju gorem od našeg. *Ni tlačitelj ni potlačen* – a ipak smo svi potlačeni te dobrovoljno ili pod prisilom pridonosimo državi koja sve tlači. Propovijedamo ljubav prema svima i primorani smo mrziti tlačitelje jer se mržnja u nama rađa spontano kao sredstvo obrane i često se transformira i nagoni nas na napad. Protivimo se svakom nasilju, a moramo biti spremni i poticati druge na to da budu spremni boriti se nasiljem protiv nasilja. Želimo neprestano biti u stanju pobune jer je danas to jedina logična i koherentna pozicija za one koji ne žele biti ni potlačeni ni tlačitelji, a ipak smo primorani na tisuću prilagodbi i kompromisa da bismo živjeli.

Sve nam to nameće društvena okolina koju smo zatekli i koju još nismo mogli preobraziti.

Ali nisu svi problemi u okolini, jer inače nikakve promjene pokrenute ljudskim djelovanjem ne bi bile moguće pa bi generacije prolazile jedna za drugom bez nade u poboljšanje.

Ako okolina oblikuje čovjeka, čovjek se svojom voljom i djelovanjem opire toj okolini te je mijenja.

Anarhisti smo ako se opiremo lošim utjecajima okoline i toliko smo bolji anarhisti koliko smo više uspjeli umaći tim lošim utjecajima i koliko se više borimo za promjenu te zlokobne okoline. Naravno, radi se o stupnjevima jer nitko ne može stajati potpuno izvan i nasuprot okolini. Ali oni koji pod izlikom okoline čine sve zlo koje okolina podrazumijeva i ne čine ni najmanji napor da poboljšaju svoj položaj i položaj onih koji su s njima u dodiru, ne mogu se smatrati anarhistima ni ljudima koji teže ikakvome napretku. S onima koje je okolina toliko iskarila da je od njih učinila oruđe tlačitelja i razbojnika lišene skrupula ili pak bijedne robove nesposobne za ikakvu pobunu, možemo suosjećati i boriti se i za njihovo iskupljenje, ali svakako ih ne možemo smatrati svojim.

Dakle, ne radi se o puritanstvu, pretenziji da nalazimo savršene ljude (jer sami smo vrlo daleko od savršenstva), ali ni o apsurdnoj ideji da otvorimo svoje ruke svima i da od anarhizma učinimo kaljužu punu svih otpadaka i zastavu koja prekriva svakakvu pokvarenu robu.

„Hajdemo brojni naprijed!”, kažeš dragi Randolpho. Nipošto nisam od onih koji se ponose time što nas je malo i smatraju se izabranom vrstom pa se stoga drže podalje od masa, ni od onih koji opskurnim jezikom zamagljuju naše doktrine koje su inače sasvim čiste i jasne. Nisam ni opaki kritičar koji upire prstom u tuđe mane umjesto da se bavi ispravljanjem svojih.

Vjerujem da se naša revolucija ne može provesti bez masa i da valja početi uzimajući mase takvima kakve one jesu. Ali, ne sjećaš li se onih gomila koje su nam aplaudirale, obasipale nas cvijećem i koje su nas unatoč našem oklijevanju htjele odvesti do pobjede da bi za šest mjeseci aplaudirale i pokrivalo cvijećem Benita Mussolinija, možda uz mogućnost da opet aplaudiraju nama kad vjetar ponovo promijeni smjer? Ne sjećaš li se onih koji su pjevali *želimo revoluciju i na olovo ćemo odgovoriti olovom*, da bi zatim dopustili da ih šaćica mladića koje je tuđi strah učinio arditima¹ izbatina i pošalje u krevet u osam? Istina je da je tim mladićima bio osiguran imunitet i da su im karabinjeri i kraljevska straža čuvali leđa, ali, naposljetku, tko je vjerovao da će poput Mussolinija povesti revoluciju uz podršku policije i bez sukoba s karabinjerima?!

Gomile nisu statične i na njih ćemo opet naići kad okolnosti budu povoljne. Sada je važno formirati što je veće moguće jezgre svjesnih, pouzdanih i posvećenih ljudi koji će u pravo vrijeme znati pokrenuti mase i biti pokretači svih dobrih dijela revolucije.

Zaboravio sam da ti sada želiš biti „zločest”. Misliš da ćeš uspjeti? Kakva zabluda!

Vjeruj mi, biti zločest nije ni tvoj ni naš posao. Da smo zločesti ne bismo postali anarhisti.

Možeš praviti bijesnu facu koliko hoćeš, ali uvijek ćeš ostati dobri Randolpho koji se rastuži kad vidi da netko pati te se zgrozi i reagira kad vidi neku bahatost.

Najzad, na stranu retorika, zlobom se može dospjeti u vladu i tuđu se vlast može zamijeniti svojom, ali njome se ne otkupljuje narod i na njoj se ne osniva grad sklada i ljubavi.

¹ Arditi, (od *ardire*, usuditi se) bili su posebna jedinica kraljevske vojske Italije u Prvome svjetskom ratu. Nakon raspuštanja vojske, neki su Arditi 1919. sudjelovali u okupaciji Rijeke pod vodstvom Gabrielea D'Annunzia da bi se zatim utopili u Musolinijeve *Fasce di combattimento*, dok su se drugi 1921. organizirali u *Ardite del Popolo*, paravojnu grupu koju su činili komunistički, socijalistički i anarhistički veterani i koja se borila protiv fašističkih skvadrasta.

Budi mi dobro, mani se velikih riječi i nastavi širiti dobro sjeme pobune protiv zla, pobune za dostojanstvo, slobodu i bratstvo svih ljudi.

Anarhistička biblioteka
Anti-Copyright

Errico Malatesta
O anarhističkom moralu
Randolfu Velli
1924.

Pensiero e Volontà (Rim) br. 14 (15. srpnja 1924.)
Prevela i uredila: Mia Gonan. Preuzeto iz: Errico Malatesta, *Ni demokrati ni diktatori*. Odabrani
spisi 1884.- 1930. DAF, Zagreb 2022.

anarhisticka-biblioteka.net